

Kodex Charity Česká republika

Preambule

- 1. Tento kodex je určen v první řadě všem dobrovolným i placeným pracovníkům Charity ČR (dále jen Charita), kteří jsou jakýmkoliv způsobem zapojeni do její činnosti¹. Jim chce Kodex umožnit a usnadnit identifikaci s posláním Charity, jejími zásadami a hodnotami, a zároveň poskytnout základní kritéria, podle kterých se mají orientovat při své práci.*
- 2. Kodex poskytuje uživatelům charitních služeb informaci o zásadních vlastnostech a povaze těchto služeb a umožňuje jim tak kontrolu nad kvalitou služeb.*
- 3. Kodex zprostředkovává obraz Charity, jako instituce katolické církve, celé společnosti.*
- 4. Kodex Charity představuje ideál účasti každého jednotlivce na jejím díle a ideál její činnosti jako instituce.*

¹ Zde se nevztahuje na případné externí spolupracovníky na místní úrovni (např. muslimského či buddhistického vyznání), které si Charita v dané lokalitě může „najmout“ na konkrétní a ohraničené úkoly. Takoví eventuální spolupracovníci nejsou pracovníky Charity ČR.

1. Poslání a cíle Charity, základní zásady a hodnoty, kterými se charitní služba řídí

Poslání a cíle Charity

- 1.1. Poslání Charity pramení z pověření katolické církve šířit ve světě dobro, spravedlnost a naději. V tomto svém úkolu následuje příkladu Ježíše Krista, který během svého života sloužil mnoha lidem v nouzi, pomáhal druhým, aby měli život v plnosti, a svým učedníkům uložil přikázání lásky k Bohu a bližnímu jako nejvyšší přikázání.²
- 1.2 V souladu s pověřením katolické církve chce Charita být viditelným znamením Boží lásky (*caritas*) ke světu a člověku³, zejména k chudým, slabým, trpícím a jakkoliv jinak ohroženým lidem v naší zemi i v zahraničí, ve smyslu evangelia (*srov. Mt 25, 40*).⁴
- 1.3 Česká biskupská konference a diecézní biskupové na svém území zřizují Charitu jako důležitý nástroj charitativní služby katolické církve.
- 1.4 Své poslání uskutečňuje Charita zejména prostřednictvím materiální, sociální, humanitární, rozvojové, psychické a duchovní pomoci potřebným lidem a rovněž prostřednictvím úsilí o spravedlivější podmínky ve společnosti⁵.
- 1.5 Nejvlastnějším cílem charitních služeb je ochrana člověka v jeho důstojnosti od početí až po přirozenou smrt. Tam, kde se člověk ocitá v různorodých situacích ohrožení nebo nouze, jsou pracovníci Charity zavázáni poskytovat mu účinnou pomoc a zároveň podněcovat jeho samostatnost a schopnosti svépomoci.
- 1.6 Charita respektuje, že původním místem uplatňování „*caritas*“ je přirozené sociální prostředí farních společenství. Charita nenahrazuje osobní a nepřenositelnou odpovědnost každého křesťana za sebe samotného a za službu bližním, ale svou činností ji podporuje a doplňuje tam, kde síly a schopnosti jednotlivců nebo místních farních společenství nestačí nebo tam, kde je potřeba zajistit odborný charakter služby.

² Jednou z hlavních oblastí činnosti církve, spolu s udělováním svátostí a zvěstováním slova, je uplatňování lásky k vdovám a sirotkům, vůči uvězněným, nemocným, potřebným všeho druhu. To patří k podstatě církve stejně jako vysluhování svátostí a zvěstování evangelia. Církev nesmí opomíjet službu lásky, stejně jako nesmí opomíjet vysluhování svátostí a službu slova. (Encyklika *Deus caritas est*, č. 22 – dále DCE)
Církev nemůže být nikdy zproštěna úkolu uplatňovat lásku ve formě organizované aktivity věřících. (DCE, č.29)
Dle rozhodnutí Ústavního soudu je Charita součástí struktury Církve.

³ I když je identita Charity ČR založena nábožensky a charitní působení ji nemůže ponechávat stranou, její pracovníci musí ve všech svých pracovních postupech respektovat náboženské vyznání, hodnoty a názorovou orientaci klientů a charitní pomoc se nesmí nikdy ani přímo ani nepřímo stát prostředkem získávání nových věřících a vnucování víry církve. Pracovník Charity „ví, kdy je vhodná doba o Bohu mluvit a kdy je zase správné o něm mlčet a nechat promlouvat pouze lásku“ (DCE, č. 31c).

⁴ „Dokud tedy máme ještě čas, prokazujme dobro všem, ale zvláště těm, kdo vírou patří s námi do stejné rodiny.“ (Gal 6,10).

⁵ Charita ovlivňuje a spoluutváří sociální politiku, upozorňuje veřejnost na existující formy a rozsah nouze, podporuje solidární postoje ve společnosti.

- 1.7 Charitní služba je založena na respektování, ochraně a rozvíjení přirozených práv každého člověka⁶ a na křesťanském pojetí etických hodnot, zakotvených v Písmu svatém a v dokumentech sociálního učení katolické církve.⁷
- 1.8 Charitní služba je poskytována lidem v ohrožení nebo nouzi bez ohledu na jejich věk, pohlaví, politické smýšlení, rodinné uspořádání, zdravotní stav, sexuální orientaci, sociální a ekonomickou situaci a postavení, jejich příslušnost k etnické nebo národnostní menšině, víře, náboženství a kultuře. Charitní služba v zahraničí je vykonávána s respektem vůči domácím kulturám a náboženským vyznáním.

⁶ Jak jsou vyjádřeny v dokumentech důležitých pro praxi charitního pracovníka, a to především ve Všeobecné deklaraci lidských práv, Chartě lidských práv Spojených národů a v Úmluvě o právech dítěte a dalších mezinárodních deklaracích a úmluvách. Dále se řídí Ústavou, Listinou základních práv a svobod a dalšími zákony tohoto státu, které se od těchto dokumentů odvíjejí.

⁷ Shrnuté v *Kompendiu sociální nauky církve*, Karmelitánské nakladatelství, 2008. Dále jen „KSNC“.

Zásady

Mezi níže uvedenými zásadami a hodnotami Charity existuje vztah. Obojí poskytují Charitě etické a strategické východisko její práce. I když je není možné oddělovat, je vhodné je odlišit. Zásady jsou prvním a zásadním měřítkem hodnocení společenských jevů i charitních služeb. Jejich praktické uplatňování je předpokladem naplňování hodnot Charity. Pramení z evangelijního poselství a sociálního učení katolické církve:

- 1.9 důstojnost lidské osoby⁸
- 1.10 společné dobro⁹
- 1.11 solidarita¹⁰
- 1.12 subsidiarita¹¹
- 1.13 kvalita¹²

⁸ Každý člověk, nezávisle na svém psychickém, morálním, sociálním, fyzickém stavu, je jedinečnou osobou, jíž přísluší nezcizitelná a nemanipulovatelná **důstojnost**, zakládající její nevýslovnou hodnotu, garantovanou Bohem. Každá osoba je obdařena právy i povinnostmi. Respekt k důstojnosti osoby zakazuje „zvěčňování“ potřebných na pouhé objekty charitní péče a soucitu, ale naopak vyžaduje podporu jejich schopností a odpovědnosti. Charita usiluje o odstranění ponižující chudoby, která je v rozporu s důstojností člověka. Charitní pracovník jedná tak, aby chránil důstojnost a základní lidská práva svých klientů. Chrání klientovo právo na soukromí a důvěrnost jeho sdělení. Charitní pracovník přistupuje ke klientovi v duchu rovnocenného partnerství, které se zakládá na stejné lidské důstojnosti každého člověka.

⁹ **Společné dobro** je souhrn podmínek života společnosti, za kterých se mohou jednotlivci i sociální skupiny rozvíjet. Sociální nauka katolické církve tvrdí, že každý člověk, aniž by byl někdo zvýhodňován nebo vylučován, musí mít možnost/právo dosáhnout všeho, co potřebuje ke svému rozvoji a naplnění (vzdělání, bezpečí, zdravotní péči, prostředky nutné k životu atd.; alespoň v základním rozsahu), a také že všem je uložena povinnost nasadit se za práva druhých. V důsledku této zásady jakékoliv ekonomické, sociální, politické či kulturní struktury, které brání prosazování spravedlnosti je třeba považovat za hříšné.

¹⁰ **Solidarita** „není... jen prchavý soucit nebo povrchní dojetí nad zlem, týkajícím se mnoha blízkých nebo vzdálených osob. Naopak, je to pevná a trvalá odhodlanost usilovat o...dobro všech i jednoho každého, protože všichni jsme odpovědní za všechny“ (KSNC, č. 193). Solidarita je postojem nikoliv sympatie, ale spíše empatie, s níž se snažíme vcítit do situace chudých a potřebných a vidět svět z jejich perspektivy. Solidarita v Charitě je zejména solidaritou s chudými. Nárok na pomoc Charity mají přednostně ty osoby a ty rodiny, které ve svém okolí nebo v systému sociálního zabezpečení nenalézají žádnou či dostatečnou pomoc. Charita se musí nasazovat za lidi, kteří žijí na okraji společnosti, nemají ve společnosti „hlas“ a nemohou si sami pomoci. Charita podporuje jejich práva a podle zásady **participace** také zapojení do rozhodovacích procesů, které se jich dotýkají.

¹¹ **Princip subsidiarity** zavazuje Charitu podporovat rozvoj občanské společnosti. Je původně definován jako: „To, co mohou jednotlivci provést z vlastní iniciativy a vlastním přičiněním, to se jim nemá brát z rukou a přenášet na společnost“ (KSNC, č. 186). Na základě této zásady musí zároveň aktér vyššího stupně poskytovat ochranu, podporu („subsídium“) a rozvoj aktérům nižšího stupně. V rámci pomáhajících vztahů mezi charitními pracovníky a jejich klienty tato zásada zavazuje k podpoře a aktivizaci vlastních schopností klientů (hledat jejich zdroje a ne nedostatky), podněcovat je, aby se aktivně podíleli na změně vlastní obtížné situace, vyrovnávat jejich šance na uplatnění a zapojení do přirozeného života společnosti a vést je k samostatnému a odpovědnému životu. V rámci struktur Charity princip subsidiarity vybízí – nakolik je to možné - k přesunu rozhodovacích procesů na nejnižší úroveň (z centrální na jednotlivá zařízení, z národních centrální humanitární pomoci do místních komunit v zahraničí), resp. z úrovně instituce (Charita a její zařízení) do přirozeného sociálního prostředí klientů (dobrovolnické charitní aktivity a programy v místních farních komunitách).

¹² **Kvalita** ve smyslu Charity má více dimenzí. Má dimenzi odbornou (kvalifikované a hospodárné využívání nástrojů sociální práce, ošetrovatelství, psychoterapie, ekonomie, pedagogiky atd.). Ta je prvotní, ale sama o sobě nestačí. Má také svou duchovní a etickou dimenzi. Dále kvalita není pro Charitu něčím přidaným či vynuceným aktuálními okolnostmi, nýbrž musí být přítomna v každém okamžiku profesionálních vztahů. Kvalitativní orientace Charity je zároveň výrazem křesťansko-etického závazku vůči uživatelům.

Hodnoty

- 1.14 pravda¹³
- 1.15 svoboda¹⁴
- 1.16 spravedlnost¹⁵
- 1.17 láska¹⁶

2. Specifický charakter charitní služby

- 2.1 *Svým osobním přístupem vtiskují pracovníci Charity běžným pracovním postupům charakter služby lásky k bližním. Toho mohou dosáhnout tím, že:*¹⁷
- a) respektují poslání Charity a usilují o jeho naplnění,
 - b) usilují o takový vztah ke své práci, aby byla zároveň zaměstnáním i realizací jejich osobního poslání.
- 2.2 *Charita vytváří prostor pro všechny lidi dobré vůle, kteří*
- a) splňují odborné požadavky,
 - b) chtějí sloužit potřebným v duchu tohoto Kodexu.

¹³ Charita ČR chce směřovat k **pravdě**, respektovat ji a odpovědně ji dosvědčovat. Jen mezilidské vtahy založené na pravdě odpovídají důstojnosti člověka. Charita ČR usiluje o transparentnost své komunikace i práce. Ve filosofickém smyslu je pravda shoda výpovědi s věcným obsahem, o němž vypovídá.

¹⁴ „**Svoboda** je v člověku nejvznešenější známkou Božího obrazu a následně také znamením vysoké důstojnosti každé lidské osoby... Hodnota svobody... je respektována, je-li každému členu společnosti umožněno realizovat své vlastní osobní povolání.“ (KSNC, č. 199,200). Charita je zavázána podporovat své klienty i pracovníky v uplatňování sociálně zodpovědné svobody a ve využívání svých vlastních schopností.

¹⁵ „**Spravedlnost** se jeví obzvláště důležitá v dnešní době, v níž jsou hodnota osoby, její důstojnost a její práva navzdory proklamovaným záměrům vážně ohroženy rozšířenou tendencí přihlížet výlučně ke kritériu užitečnosti a majetku“ (KSNC, č. 202). Spravedlnost na subjektivní rovině charitní práce znamená postoj vůle, která respektuje druhého jako osobu. Uplatňování a rozvoj vlastních schopností klientů je tedy věcí spravedlnosti. Na objektivní rovině charitní práce hovoříme o sociální spravedlnosti, která usiluje o spravedlivé uspořádání společnosti (na úrovni obcí, zemí i v mezinárodním měřítku) a vystupuje proti takovému společenskému a politickému vývoji, který vede ke znevýhodňování osob a rodin nebo k sociálnímu vyloučení celých skupin.

¹⁶ **Láska** je pro Charitu svrchovaná hodnota, která dává všem ostatním jejich smysl a správnou míru. Má být charakteristickým prvkem kvality všech charitních služeb a procesů. Charita je přesvědčena, že pouze dobrotivá a milosrdná láska je schopna naplnit nehlubší tužby člověka. Láska je proto východiskem **základní spirituality** charitního pracovníka bez ohledu na jeho duchovní orientaci.

¹⁷ Podstatu křesťanské a církevní charity utvářejí tyto následující prvky:

- a) Kromě odborné přípravy potřebují pracovníci především „formaci srdce“, protože jejich lásky k bližnímu je důsledek vyplývající z jejich víry, která se stává činnou v lásce. Proto mají být vedeni k onomu setkání s Bohem a Kristem, které by v nich probouzelo lásku a otevíralo jejich duši druhému.
- b) Charita přispívá k utváření lepšího světa tím, když koná dobro teď, osobně, se zanícením, všude, kde je možné a bez ohledu na stranické strategie a programy.
- c) Charita není prostředkem proselytismu, ale ví, že nehlubším kořenem utrpení bývá nepřítomnost Boha; ví, že Bůh je láska a že se zpřítomňuje právě v okamžicích, v nichž se nekoná nic jiného, než láska. Členové mají být svým jednáním i slovem, mlčením i příkladem věrohodnými Kristovými svědky. (srov. DCE, č.31)

3. Odborné a osobnostní kvality pracovníků Charity

Pracovníci Charity se snaží, na základě poznatků sociální práce, humanitární a rozvojové pomoci, psychologie, pedagogiky, teologie, medicíny, ošetrovatelství a dalších, o dosažení maximální možné kvality charitní služby. K naplnění tohoto cíle vedou tyto předpoklady:

- a) profesní odbornost¹⁸,
- b) lidskost (ve smyslu laskavého přístupu a pozornosti věnované druhému),
- c) odpovědnost,
- d) poctivost,
- e) dobré vztahy na pracovišti¹⁹,
- f) vlastní aktivita a tvořivý přístup.

4. Práva a povinnosti, závazky a omezení charitních pracovníků

4.1. Práva

Charitní pracovníci mají právo na

- a) uznání poctivé práce ze strany svých nadřízených a zástupců církve,
- b) důstojné pracovní podmínky,
- c) maximální možnou péči a podporu ze strany zaměstnavatele,
- d) odborné vzdělávání v souladu se zásadou kvality Kodexu,
- e) duchovní pomoc a podporu církve.

4.2. Povinnosti

Charitní pracovníci

- a) dodržují zákony²⁰,
- b) dodržují interní směrnice a pracovní postupy,
- c) respektují svědomí své i druhých.

¹⁸ Charitní pracovník usiluje o systematické prohlubování své profesní odbornosti, je zodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání. Je také žádoucí péče o vlastní formaci duchovní. Každý charitní pracovník zodpovídá za kvalitu služeb, které v rámci Charity poskytuje. Usiluje o dokonalé zvládnutí své profese a podávání profesionálního výkonu. Charitní pracovník dbá na to, aby práci s klienty vykonávali vždy kvalifikovaní a odborně způsobilí pracovníci.

¹⁹ Charitní pracovník se na pracovišti chová vstřícně, korektně a kolegiálně. Respektuje znalosti a zkušenosti svých kolegů. Vykonává a rozšiřuje spolupráci, která vede ke zvyšování kvality poskytované služby. Charitní pracovník respektuje rozdíly v názorech a praktické činnosti kolegů, odborných i dobrovolných pracovníků. Kritické připomínky vyjadřuje na vhodném místě a vhodným způsobem. Pracovníci jednotlivých Charit vzájemně spolupracují a předávají si zkušenosti.

²⁰ Nejsou-li v zásadním rozporu s etickými zásadami katolické církve, jako by tomu eventuálně mohlo být např. v poradenství, které nabízí jako řešení umělý potrat, nebo euthanasie, tolerovaná či nabízená v zařízeních pro seniory.

4.3. **Závazky**

Charitní pracovníci se trvale snaží

- a) odpovědně a svědomitě plnit veškeré pracovní povinnosti,
- b) o to, aby ve vztahu mezi nimi a jinými organizacemi, poskytujícími podobné služby, nepřevládla rivalita a nekonstruktivní konkurence,
- c) dbát o dobrou pověst a dobré jméno Charity.

4.4. **Omezení**

Charitní pracovníci nesmějí

- a) svým jednáním porušovat svobodu, práva a důstojnost druhých lidí, zejména uživatelů charitních služeb a zařízení, svých spolupracovníků a podřízených,
- b) být svými soukromými, mimopracovními nebo veřejnými aktivitami v zásadním rozporu se základními křesťanskými zásadami a hodnotami,
- c) svým jednáním a skutky ohrozit činnost charitních služeb a zařízení¹⁸.

5. Uvedení Kodexu do praxe

Arcidiecézní a diecézní Charity nesou odpovědnost za to, aby vedoucí charitní pracovníci byli s tímto Kodexem seznamováni a v jeho duchu formováni. S ohledem na ostatní pracovníky leží odpovědnost na managementu místních Charit.

Kodex Charity Česká republika nabývá účinnosti schválením Českou biskupskou konferencí a podpisem předsedy České biskupské konference.

V Praze dne 21. ledna 2009

*Mons. Jan Graubner
předseda České biskupské konference*

¹⁸ Charitní pracovník neovlivňuje politický názor spolupracovníků ani klientů. Politické přesvědčení či zaměření nebo další veřejné aktivity pracovníka nesmí mít negativní vliv na pracovní vztahy a pracovní zařazení v Charitě. Politické přesvědčení charitního pracovníka nebo jeho veřejné působení nesmí vést k nerovnému přístupu k člověku (ať je to spolupracovník nebo uživatel služeb). Politické aktivity charitního pracovníka nesmí mít negativní vliv na kvalitu poskytovaných služeb.